

Studiul sus-menționat ne oferă în anexe formatul unor chestionare, tabele existente, precum și foi personale care pot fi consultate cu ușurință de cei interesați cu privire la situația evreilor din această regiune. Toate aceste date statistice bine documentate servesc cauza unui nobil scop de a dezvălui seria de atrocități suferite de către evreii din Transilvania de Nord și din ansamblul continentului european.

Adrian-Gabriel Pop

Andrea DOBEȘ, *Reprimarea elitelor interbelice. Colonia Dunărea „Sighet” (1950-1955)*, Prefață de Dennis Deletant. Sighetu Marmatei, Edit. Valea Verde, 2010, 223 p.

După prăbușirea sistemului comunist în anul 1989, atenția istoricilor s-a îndreptat cu mult interes asupra mijloacelor prin care fostul regim și-a instaurat și conservat puterea. Deschiderea treptată a fondurilor arhivistice ale Securității și ale Ministerului Afacerilor Interne a oferit curând o bogată sursă de documentare, laolaltă cu memoriile supraviețuitorilor regimului respectiv. Curând s-a născut o adevărată istoriografie a problemei, numeroase cărți și studii fiind dedicate acestui subiect. Datorită trăsăturilor specifice cu totul deosebite care s-au manifestat în sistemul represiv românesc, numeroși cercetători din străinătate au depus eforturi în acest sens, iar cunoscutul istoric Dennis Deletant a scris mai multe volume despre acest subiect. Deși, în acest fel, principalele etape de dezvoltare, sistemul instituțional și juridic, cronologia evenimentelor au fost elucidate în mare parte, modul concret de funcționare a diferitelor unități represive nu a fost în mod amănunțit dezvăluit până acum, astfel că Andrea Dobeș, făcând parte din conducerea Memorialului Sighet, și-a asumat un asemenea angajament dificil și complex. Având în vedere natura subiectului, istoricul Dennis Deletant a semnat o prefață prestigioasă, semnalând anumite aspecte fundamentale ale sistemului politic comunist din România. Dar autoarea volumului, Andrea Dobeș, revine ulterior cu un studiu cu mult mai amănunțit asupra evoluției sistemului represiv din România între anii 1945-1964. Reiese că de-a lungul timpului în România comunistă au existat circa 240 de unități de detenție (penitenciare, locuri de anchetă, lagăre de muncă forțată, centre de deportare, domiciliu forțate, azile psihiatrice cu caracter politic), 93 de locuri de execuție și 100 de sedii regionale județene și raionale ale Securității, adică în total aproape 450 de locuri de detenție sau reprimare. Se precizează că toate aceste puncte de represiune se găsesc pe o hartă a sistemului corecționar românesc, expusă în holul de intrare al Memorialului Sighet. În cadrul sistemului, Penitenciarul Principal Sighet purta denumirea codificată de „colonia de muncă Dunărea” și a deținut un loc aparte, întrucât aici, în intervalul mai 1950-iulie 1955, a fost izolată o parte însemnată a elitei politice, culturale și religioase a României interbelice. În acest sens, autoarea înserează un capitol special referitor la procedurile de arestare ale elitei politice interbelice. Reiese că la Sighet au fost internați patru prim-miniștri, zeci de miniștri, cinci guvernatori ai Băncii Naționale a României. Printre deținuți s-au aflat savanți eminenți, printre care istoricii Gheorghe Brătianu, Constantin C. Giurescu, Silviu Dragomir, Ștefan Meteș, Ion Nistor, Alexandru Lepedatu.

O atenție specială a acordat aparatul represiv comunist combaterii Bisericii Catolice, întrucât ea recunoștea o autoritate supremă aflată în afara statului, la Vatican, deci se sustrăgea controlului nemijlocit exercitat de puterea totalitară. După cum se știe, Biserica Greco-Catolică a fost desființată, iar cea romano-catolică prigonită prin diverse mijloace, astfel că la un moment dat nouă episcopi greco-catolici și cinci romano-catolici au fost închiși la Sighet. După cum se știe, aceștia au suportat rigorile regimului de detenție cu o demnitate deosebită, episcopii Iuliu Hossu și Márton Áron devenind adevărate simboluri ale rezistenței morale.

Dar nu era ușor să rezști regimului de detenție, pe care autoarea îl descrie în amănunțime, oferind detalii concrete despre statutul juridic al deținuților, dinamica populației penitenciare, programul de viață al prizonierilor, regimul alimentar și sanitar, situația deceselor din penitenciar. Tot astfel este prezentat penitenciarul închisorii, începând cu comandantii, ofițerii informativi și politici, mergând până la gardieni. Lista deținuților politici din penitenciar, laolaltă cu cea a deținuților decedați oferă, de asemenea, amănunte utile pentru cei interesați. În încheiere, autoarea reamintește principalele etape de înființare a

Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței, pe care în 1998 Consiliul Europei l-a nominalizat printre primele trei locuri de cultivare a memoriei continentului, alături de Memorialul de la Auschwitz și Memorialul Păcii din Normandia. Trebuie remarcată contribuția Fundației Academia Civică, a unor personalități ca Ana Blandiana și Romulus Rusan, la construcția Memorialului, vizitat în zilele noastre de circa 60.000 de persoane pe an.

Ludovic Báthory

Stefano BOTTONI, *Transilvania roșie. Comunismul român și problema națională 1944-1965*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru studierea problemelor minorităților naționale, Kriterion, 2010, 344 p.

Sub egida Institutului pentru studierea problemelor minorităților naționale din Cluj-Napoca, la sfârșitul anului 2010 a fost lansată ediția românească a volumului publicat în Italia, în urmă cu trei ani, de către istoricul Stefano Bottoni. După cum însuși autorul precizează în introducerea la această lucrare, el a fost pus în fața unei dileme; aceea de a păstra textul original sau de a-l actualiza, transformându-l într-un demers cu totul nou, care să ilustreze și ultimele sale cercetări arhivistice și istoriografice. A optat pentru prima variantă, convins fiind și de recenziile favorabile de care s-a bucurat prima ediție a cărții sale. După cum rezultă din titlu, subiectul asupra căruia dl. Bottoni s-a concentrat autorul a fost Transilvania, provincie care, nu de puține ori, a stat în atenția multor istorici ai Europei și nu numai a lor. Și, mai mult decât atât, este vorba și de o analiză a epocii comuniste, epocă ce, de asemenea, s-a bucurat și se bucură în continuare de un mare interes din partea cercetătorilor.

Cei care vor avea curiozitatea să parcurgă paginile acestui volum vor constata, în primul rând, că este vorba de o analiză din punct de vedere etnicist a regimului comunist în Transilvania, dar, în același timp, și de o analiză a raporturilor și transformărilor politice, administrative, sociale și culturale impuse de proiectul ideologic comunist.

După un prim capitol, *Transilvania ca problemă europeană (1918-1945)*, în care autorul realizează o trecere în revistă a istoriei provinciei după integrarea sa în granițele Regatului Român (fără a explica însă din ce motive consideră domnia sa că Transilvania era o problemă europeană în perioada interbelică), și în care afirmă că, începând din a doua jumătate a perioadei postbelice, Transilvania a jucat un rol important în strategia de putere condusă de Stalin, în ceea ce privește România și Ungaria, cititorului îi este prezentat modul în care politica națională a fost pusă în aplicare de către autoritățile române.

Este bine cunoscut faptul că, după 1947, pentru comunitatea maghiară, integrarea în noul cadru statal românesc a reprezentat o necesitate, nicidecum o aspirație, iar în ceea ce privește autoritățile de la București, rezolvarea problemei naționale a fost una dintre prioritățile liderilor comuniști, datorită interesului pe care Moscova îl acorda acestei probleme. Pe parcursul a peste 300 de pagini, grupate în șapte capitole, este dezbătută problematica afilierii maghiarilor la partidul comunist, impactul pe care l-au avut, în Transilvania, succesivele organizări administrative teritoriale pe care le-a cunoscut România în perioada analizată în volum, respectiv impactul resimțit în provincie la moartea lui Stalin sau cu ocazia evenimentelor desfășurate în Ungaria. Interesante sunt paginile referitoare la crearea Regiunii Autonome Maghiare și comparația cu divizarea teritorială a Transilvaniei din 1940. Prezentarea UPM-ului și portretizarea lui Petru Groza sunt de asemenea bine realizate de către autor, iar evocarea episodului în care Miron Constantinescu invocă drept model constituția Azerbaidjanului sovietic este inedită pentru istoriografia română. Deși din multe pagini ale acestui volum răzbate existența unui permanent conflict interetnic româno-maghiar, autorul a dorit să demonstreze că viața cotidiană a milioane de persoane din Transilvania nu a însemnat numai tensiuni și conflicte. În acest sens, în partea a doua a volumului, cititorului îi sunt prezentate o serie de specificități culturale, norme, comportamente, ritualuri colective, în care se îmbinau elementele etnice sau locale moștenite cu elementele modernității de tip sovietic.

Având la bază importante surse de documentare, fonduri arhivistice, lucrări generale și speciale, considerăm că lucrarea domnului Stefano Bottoni, dincolo de caracterul oarecum regional asumat, răspunde